

SVOBODA ŽEN. IVANKA. TRST.

Sodobno žensko vprašanje je v glavnem vprašanje ženske svobode. O tej svobodi pa vladajo še vedno strašno zmedeni pojmi. Isti izvirajo iz popolnega nepoznanja vzrokov in ciljev ženskega gibanja ter so — poleg cinične sebičnosti — edini vzrok, da ima ženska emancipacija toliko nasprotnikov in sovražnikov.

Te pavšalne in nestvarne nasprotnike in sovražnike ženske emancipacije navadno že beseda „emancipacija“ tako vznemiri in razdraži, kakor da bi pomenjala najnepoštenejše in najpogrešnejše načelo pod solncem. V dno duše razžaljeni in rajsajeni začno naštevati baje gorostasne posledice, ako bi se ženam priznala popolna svoboda. Ženske da bi zasedle vse službe, katere sedaj zavzemajo moški, ker bi delale za manjšo plačo, kakor se že sedaj kaže na pošti in drugod, moški pa bi morali prijeti za šivanko in kuhalnico... Ženstvo da bi se razudalo in nič več da bi ne bilo najti nežnih in krotkih deklic, ki so sedaj tako sladka, neobhodna uteha moškemu srcu, utrujenemu in zbezanemu po javnih poslih, po življenju v brutalnem svetu... Nič več da bi tudi ne bilo pravih srečnih zakonov; kajti emancipirana ženska bo smela, ako bo le hotela — in hotela da bo baje nedvomno — iskati si zabave po raznih javnih lokalih, v različnih družbah in na vsakter način... In kadar bi prišla emancipirana soproga o polunoči ali tudi še-le v jutro zaspana in utrujena domu, bi jej ubogi mož ne smel nič reči radi tega in jej nič očitati — saj se je ženskam priznala popolna svoboda, in delati smejo, kar in kakor se jim poljubi. Ne — tako vskli-

kajo ti užaljeni možje — ne in ne! Žena je že po naravi določena za dom in za pokorščino. Mož ima skrbeti za existenco, a žena mora njemu služiti, ga spoštovati ter mu biti udana in pokorna kakor sužnja.*)

Na vsa taka in jednaka izvajanja se je v „Slovenki“ že opetovano odgovarjalo; a menda ne bo škodilo, ako tudi sedaj zopet zabeležimo par opazek.

Kar se tiče existenčne konkurence mej možem in ženo, katera je za moške pravcati „bav-bav“, treba pred vsem pomniti, da ženske niso iz kake ekstravagance ali kaprice stopile v existenčni boj, marveč da so jih v ta boj — v polnem obsegu besede — potisnile in prisilile razmere oz. posledice socialnega razvitka človeške družbe. Ako pa ta ženska existenčna konkurenca moškim zares postaja opasna vsled izkoriščanja ženskega dela — je to le krivda moških samih. Zakaj pa moški vseh stanov, v katerih že delujejo ženske, dovoljujejo, da se istim daje manjše plače, nego se jih je dajalo ali se jih daje moškim za isto delo, zakaj se jih branijo v svoje organizacije ter zavračajo vsako skupnost interesov in vsako skupno borbo v varstvo istih. Gospodje mislijo, da s tem uduše žensko konkurenco, faktično pa le pospešujejo izkoriščanje ženskega dela, v čemer tiči edina opasnost za moško delo in edini nezdravi in nepravilni odnošaj v tej konkurenci. Vedno in vedno moramo namreč imeti pred očmi neodoljivo dejstvo, da so ženske prisiljene v existenčni boj, prisiljene k delu za vsako plačo, in da bodo delodajalci — bodisi, da je to država ali pa

*) Čisto te besede je v debati o ženskem vprašanju napram pisateljici teh vrstic nedavno rabil nek žurnalst.

zasebniki — vedno pripravljeni, izrabljati to okolnost v svojo korist. V svojem lastem interesu bi torej postopali moški, ako bi se zavzeli za enakovrednost ženskega dela ter zahtevali dosledno za svoje ženske stanovske tovarišice jednake plače in enakih pravic. Potem jim bo žensko delo opasno le še v slučaju, da bi bilo isto boljše od njihovega — a to za Boga, vendar nikomur ne pride na pamet...

O nežnosti in krotkosti ženstva, ki bi se razbili ob emancipaciji, naj ne izgubljam besed. Kdor ne ve, da le svoboda more vzgojiti popolnega človeka, popolno ženo, vredno in zmožno velike ljubezni, in kdor si mesto prave, popolne žene želi brezpomembne, bedaste igračice — je to njegova stvar, in prepričan sme biti — to bodi povedano v tolažbo vsem takim možem — da bode kljub vsem zmagam emancipacije vedno lahko našel žensk po svojem srcu...

Glede nesrečnega vpliva emancipacije v zakonu je pa stvar jako jednostavna. V zakonu, sklenjenem na podlagi obojestranske osebne svobode, zgubi emancipacija takorekoč ves svoj pomen in svojo veljavnost. V takem svobodno — s tem seveda nikakor nočemo reči: necerkveno sklenjenem zakonu, stopi na mesto vsakega drugega prava — ljubezen. To je edina in vrhovna postava ki sme in mora določati razmerje mej možem in ženo v zakonu. Vendar pa je emancipacija žen velevažen činitelj z ozirom na zakon. Ona namreč obseza in provzroča možnost popolnoma svobodnega sklepanja zakonske zveze, kar je temeljni pogoj za nraven in srečen zakon. Emancipacija dela pot pravi svobodni, neminljivi in sveti ljubezni mej možem in ženo, prosti vsake nizkotne sebičnosti in umazanosti. Taka ljubezen pa mej zakonci nedvomno izključuje vsako senco nezvestobe in tudi vsako najrahlejšo žalitev na to ali ono stran in vsako kršenje zakonskih dolžnosti. V zakonu se emancipacija kot taka torej popolnoma umakne ljubezni in

so na to stran gospodje nasprotniki lahko brez skrbi. Seveda pa emancipacija po svojem pravilu izključuje zakone, v katerih bi mož smel postopati z ženo kakor z brezpravno sužnjo, ki mora biti vesela, da jej njen gospodar ne meče samo drobtinic, marveč jej celo dopušča, sedeti za njegovo mizo ter tudi sicer z njo postopa kakor z ljubo mu stvarico... ki seveda nima pravice protestirati, ako si on, mož in gospodar, išče zabav in utehe zunaj hiše in prihaja domu o polnoči ali pa ob jutranjem svitu.

Že iz teh opazek je kolikor toliko razvidno, kaj prav za prav pomeni emancipacija in svoboda žen — namreč po pojmih resnih zastopnic in zastopnikov sodobnega ženskega gibanja, in ne morda gotovih razuzdank, katerim je emanaipacija le — p r e t v e z a.

Svoboda, katero zahteva sedanje žensko gibanje za žene, ni nič drugega, nego pravica do osebne svobode, ki po naravnem zakonu pripada vsakemu človeku, ali z drugo besedo: ta svoboda v svojem bistvu ni nič drugega, kakor e k s i s t e n č n o p r a v o. O tem pravu pa piše naš dr. Janez Ev. Krek, bivši drž. poslanec pete skupine na Kranjskem in po prepričanju krščanski socijalec, v svojem sedaj izhajajočem »Socijalizmu«*) mej drugim tako-le: „... Ker pa m o r a človek živeti, zato tudi s m e živeti, zato ima p r a v i c o da ž i v i. To življenje pa ni samo živalsko, marveč je tudi osebno. Človek je umno bitje, ki ima svobodno voljo, zato je oseba. Pravico ima tedaj, da živi kakor oseba. Eksistenčno pravo je vsled tega osebno pravo. Zato pa ne more biti nikdar dovoljeno, da bi se s človekom delalo kakor s s t v a r j o, da bi se prodajal in kupoval, kakor se blago prodaja in kupuje.**) Su-

*) „Socijalizem“. Spisal dr. Janez Ev. Krek. Izdaja „Slovenska kršč.-socijalna zveza“. Ljubljana.

***) Kako radikalno obsoja to načelo reglementirano prostitucijo!

ženstvo je torej proti naturnemu pravu. Sužnjem nima gospodar kot osebnih bitij, marveč kakor svojo stvar, svoje orodje. Eksistenčno pravo potemtakem izključuje vsako suženstvo«. Dalje piše dr. Krek:

»Prva teh pravic (ki izvirajo namreč iz človeš. osebnosti) je pravica do osebne svobode. Brez svobode ni osebnega življenja. Ko pravimo, da ima človek pravico živeti kakor oseba, trdimo že s tem, da ima pravico do osebne svobode. Saj je ravno zato oseben, ker ima um in voljo in si lahko sam določa svoje delovanje. Tega pa ne more, če ni osebno svoboden«. Potem piše dr. Krek:

»Druga važna pravica, ki izvira iz osebnosti, je pravica o s e b n e e n a k o s t i. Kot ljudje smo si vsi enaki; nobeden nima več, nobeden manj osebnih pravic, ker je natora pri vseh ljudeh enaka človeška natora. V socijalnem življenju ne more biti popolne enakosti, kakor smo že dokazali (to se seveda nanaša na prejšnja razpravljanja v „Socijalizmu“); toda z ozirom na eksistenčno pravo in na pravice, ki so z njimi v zvezi, smo si vsi enaki«. Govoré o t e l e s n e m eksistenčnem pravu piše dr. Krek mej drugim:

»Človek pa nima samo pravice ohranjati si telesnega življenja, marveč sme tudi skrbeti, da si je izpolnjuje. Pravico ima, da si pridobi pripomočkov, s katerimi si olajša, olepša, oslasti svoje bivanje na na svetu. Vse to izvira samo po sebi iz njegovega eksistenčnega prava.

»To pravo ni samo nekakšna pravica do miloščine. Miloščina se daje le iz ljubezni; priznavanje eksistenčnega prava pa je zahteva stroga pravičnost«. O d u š e v n e m eksistenčnem pravu piše dr. Krek sledeče: »Človeške osebnosti glavni del je d u š a. Po eksistenčnem pravu ima torej vsakdo tem večjo pravico, da si ohrani in spopolnuje svoje dušo, čim višja je duša nad telesom«.

»V tem oziru ima pravico, da razvija svoje dušne zmožnosti, s v o j u m i n s v o j o

voljo. Krivično je torej, če se komu vzame priložnost primerne dušnega razvoja«.

Tako piše krščanski socijalec dr. Krek o eksistenčnem pravu. Slovenskemu žensstvu nujno priporočamo, da si opetovano prečita te odstavke, da se mu njih pomen vtisne globoko v dušo... To je program ženske emancipacije. Na te odstavke pa opozarjamo tudi one mnogoštevilne Slovence, ki so nasprotni ženski svobodi — morda se jim vendar posveti v glavi...

Končno smo le še radovedni, kako bi dr. Krek eventualno oporekal naši trditvi, da vse, kar je v »Socijalizmu« napisal o eksistenčnem pravu, velja za vse človeštvo, torej tudi za ženske? To nas res zanima, kajti, da bi kratko in malo izjavil, da ženska ni »človek«, o katerem edino govori o razlaganju eksistenčnega prava — tega vse eno ne moremo verjeti. Vsekako nas navedena Krekova izvajanja opravičujejo, da ga smatramo svojim zvestim somišljenikom.

PRAVICA DO ŽIVLJENJA. ZOFKA KVEDER. PRAGA.

Drama v štirih dejanjih.

OSEBE:

Zima Ivan, trgovec,
Marija, njegova žena,
Pepi, njun sin,
Berta, njuna hči.
Maks, daljni sorodnik,
Ponikvar, bogat trgovec,
Dolinšek, župnik.

Čas: sedanjost.

Soba, v ozadju, na desno in levo vrata. Pohišstvo, kakor v boljši meščanski hiši, na levo kanapé, mala okrogla miza, trije naslonjači, spredaj pisalna miza z nastavkom in knjigami, na desno v kotu peč, zadi mal harmonij, ob strani obešalnik za obleko in kredenca, od vrat proti gledalcu šivalna mizica, blizu zraven ameriški, zibalni stol; sredi velika miza s stoli, po stenah slike.